

- ❖ כתוב בברייתא: כהנים בעבודתן ולויים בדוכנן וישראל במעמדן כולן מבטלין עבודתן ובאין לשמוע מקרא מגילה, וזה נלמד מהכפל לשון של משפחה ומשפחה (שגם משפחות כהונה ולויה מבטלין עבודתן ובאין לשמוע מקרא מגילה).
- ❖ חכמים של בית רבי למדו מקל וחומר שאם עבודה שהיא חמורה – מבטלים אותה כדי לשמוע מגילה, וודאי שלימוד תורה של יחיד שהוא קל מעבודה ידחה בשביל לשמוע מגילה. (אבל לימוד תורה של רבים חשוב יותר מעבודה ואין קל וחומר) וכמובן שבקריאת המגילה שהיא גם תורה שהרי היא אחת מכ"ד ספרי קודש – יש גם לימוד תורה וגם ציבור גדול הולך לבית הכנסת, כמו שאצל רבי היו הרבה אנשים והלכו לשמוע מגילה.
- ❖ אומר רבא בנוגע לדינים מי קודם: עבודה ומקרא מגילה – מקרא מגילה עדיף, תלמוד תורה ומקרא מגילה – מקרא מגילה עדיף, תלמוד תורה ומת מצוה – מת מצווה עדיף, עבודה ומת מצווה – מת מצווה עדיף.
- ❖ רבי יהושע בן לוי אומר: נשים חייבות במקרא מגילה כי גם הם היו באותו הנס – כלומר: גם הן ניצלו מגזירת המן, וגם שעיקר הנס נעשה על ידי אסתר.
- ❖ ואמר רבי יהושע בן לוי: חייב אדם לקרות את המגילה בלילה ולשנותה ביום שנאמר: אלוקי אקרא יומם ולא תענה ולילה ולא דומיה לי.
- ❖ אמר רבי חלבו אמר עולא ביראה (מעיר בירי) חייב אדם לקרות את המגילה בלילה ולשנותה ביום שנאמר: למען יזמרך כבוד ולא ידום ה' אלוקי לעולם אודך.

- ❖ מה הטעם שלא קוראים מגילה בשבת? אמר רבה: הכל חייבין בקריאת מגילה ואין הכל בקיאים במקרא מגילה, וחוששים שמא ילך אדם אצל חכם בקי שילמדו לקרוא ויטלטל את המגילה ארבע אמות ברשות הרבים.
- ❖ טעם נוסף מדוע אין קוראים את המגילה בשבת אומר רב יוסף: מפני שעניניהן של עניים נשואות במקרא מגילה שבדרך כלל ביום שבו קוראים גם מחלקים מתנות לאביונים.
- ❖ רב סובר שמגילה שנקראת בזמנה – ב-יד' לפרזים ו-טו' למוקפין – קורין אותה אפילו ביחיד, אבל שלא בזמנה קוראים רק בעשרה, ורב אסי אמר שבין בזמנה ובין שלא בזמנה קוראים רק בעשרה, והיה מעשה שחל פורים בזמנו ולא נקבצו עשרה וחשש רב לשיטת רב אסי וטרח למצוא עשרה. (ויש דיון בגמרא לכוונת דברי רב)
- ❖ למד רב יוסף: "שמחה ומשתה ויום טוב" שמחה – מלמד שאסורים בפורים בהספד המבטל את השמחה, משתה – מלמד שפורים אסור בתענית ויום טוב – מלמד שאסור בעשיית מלאכה.
- ❖ הגמרא שואלת כיצד רבי נטע נטיעה בפורים? ותירצה שרבי היה בן חמשה עשר ונטע בארבעה עשר באדר שלא היה אצלו פורים עדיין, או שבמקומו קיבלו על עצמם איסור של הספד ותענית ולא קיבלו איסור עשיית מלאכה, ותירוץ נוסף, גם אם נאמר שנהגו באיסור מלאכה יתכן ורבי נטע נטיעה של שמחה.
- ❖ רב ראה אדם שזורע פשתן בפורים במקום שנהגו שלא לעשות מלאכה וקיללו על כך ומפני קללתו לא צמח הפשתן.

- ❖ חזק'ה קרא בטבריא את המגילה גם ב-יד' וגם ב-טו' כיוון שהיה לו ספק האם היא מוקפת חומה מימות יהושע בן נון, וכן רב אסי קרא בהוצל בשני הימים מפני אותו ספק.
- ❖ כתוב "בכל שנה ושנה" רבי אליעזר ברבי יוסי סבר ללמוד: מה כל שנה ושנה אדר סמוך לשבט כך גם בשנה מעוברת עושים פורים באדר ראשון וטעמו משום דאין מעבירין על המצוות, ורשב"ג למד: מה כל שנה ושנה אדר סמוך לניסן כך גם בשנה מעוברת עושים פורים באדר שני הסמוך לניסן כדי לסמוך גאולת פורים לגאולת פסח ולטעמו זה יותר חשוב מהטעם של אין מעבירין על המצוות או שיש לו טעם אחר מכך שכתוב "לקים את אגרת הפרים הזאת השנית" והמילה השנית מיותרת לדרשה שפורים נעשה דווקא באדר שני.
- ❖ אמר רב שמואל בר יהודה בתחילה קבעוה בשושן ולבסוף (קבעוה) בכל העולם כולו, כלו' בתחילה קבעו את פורים רק בשושן ובסוף שלהו את האגרת שנית כדי לקובעו בכל העולם.
- ❖ אמר רב שמואל בר יהודה: שלחה להם אסתר לחכמים בשנה לאחר הניצחון ובקשה מהם: קבעוני לדורות שיקראו תמיד את מגילת אסתר שלחו לה החכמים תשובה: קנאה את מעוררת עלינו לבין האומות – שהם יכעסו עלינו שאנחנו שמחים את מפתם, שלחה להם בתשובה – כבר כתובה אני על דברי הימים למלכי מדי ופרס – וממילא הדבר כבר מפורסם ושמחתינו לא תעורר תוספת קנאה.
- ❖ שלחה להם אסתר לחכמים: כתבוני לדורות, כלומר שמגילה זו תהיה בין כתבי הקודש, שלחו לה החכמים בתשובה שכיוון שכתוב במשלי "הלא כתבתי לך שלישים", משמע שמוזכר מחיית ומלחמת עמלק שלש פעמים ולא ארבע ועל כן אין לכתוב שוב את מלחמת עמלק (במגילת אסתר) עד

שמצאו לו מקרא כתוב בתורה "כתב זאת זכרון בספר" דרשו חכמים: כתב זאת פירושו מה שכתוב כאן בספר שמות ובמשנה תורה, זכרון, וכן מה שכתוב בנביאים בספר שמואל, בספר שיכתב בספר שזה המגילה. יוצא שצריך את מגילת אסתר ועל כן התקבלה בקשתה.

❖ תניא רבי אליעזר אומר: אסתר ברוח הקודש נאמרה, שנאמר: ויאמר המן בליבו ומנין ידעו כותבי המגילה מה אמר המן בליבו. רבי עקיבא מוכיח זאת מהכתוב ותהי אסתר נשאת חן בעיני כל ראייה ומנין ידעו כותבי המגילה מה היה בלב כל הרואים, רבי מאיר מוכיח מהפסוק ויודע הדבר למרדכי ולא כתוב מי אמר, סימן ששרתה עליו רוח הקודש. (ואם לא שנכתבה המגילה ברוח הקודש היה הרי מרדכי מצניע זאת ששרתה עליו רוח הקודש.)

רבי יוסי בן דורמסקית לומד זאת מהכתוב ובבזה לא שלחו את ידם ומנין להם שלא היה מישהו שכן שלח ידו אלא משמע שנכתבה ברוח הקודש.

❖ שמואל אומר: אם הייתי שם כשדיברו התנאים על זה הייתי אומר להם דבר העדיף מכולם, שכתוב קיימו וקיבלו, קיימו למעלה מה שקיבלו למטה ומנין להם לכותבי המגילה מה קיבלו בבית דין של מעלה. רב יוסף אומר שמהכתוב וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים משמע שנכתבה ברוח הקודש כי מנין להם שהימים האלה לא יעברו בעתיד.

❖ רב נחמן בר יצחק אומר שמהכתוב וזכרם לא יסוף מזרעם משמע שנכתבה ברוח הקודש שכיצד ידעו שזכרם לא יסוף בעתיד. (הגמרא משבחת את דברי שמואל כי על דרשות אחרות יכול להיות פירושים אחרים, עיי"ש בדף ז').

- ❖ רב יוסף למד מהכתוב ומשלוח מנות איש לרעהו שיש לשלוח שתי מנות לאיש אחד ומהכתוב ומתנות לאביונים משמע שיש לתת שתי מתנות לשני בני אדם.
- ❖ רבי יהודה הנשיא (נכד של רבי) שלח לרבי אושעיא ירך של עגלה משולשת – שזה עגל משובח שנולד שלישי לאמו או שהגיע לשליש שנותיו – ונוד יין ורבי אושעיא אמר לו שבזה קיים משלוח מנות איש לרעהו – ובא ללמד שלענין משלוח מנות גם יין נחשב למנה.
- ❖ רבה שלח משלוח מנות למרי בר מר על ידי שליח – תלמידו אביי מלוא השק תמרים ומלוא הכוס קמח קליות, אמר לו אביי לרבה: עכשיו יאמר מרי בר מר שכפרי גם כשנהיה מלך אין הסל יורד מצווארו, כלומר, למרות שנהיית ראש בפומבדיתא עדיין אתה שולח לו דברים המצויים לכל. לאחר מכן, שלח מרי בר מר לרבה על ידי אביי מלוא השק זנגביל ומלוא הכוס פלפל ארוך, אמר לו אביי: עכשיו יאמר רבה אני שלחתי לו דברי מתיקה והוא שולח לי דברי חריפות. (ויש הסבר לדבר. עיי"ש במהרש"א)
- ❖ מספר אביי: כאשר יצאתי מבית רבה כבר הייתי שבע אך כאשר באתי לביתו של מרי הגישו לי שישים מיני תבשילין ואכלתי מהם שישים חתיכות (שזה אומר שטעם מכל תבשיל) ולתבשיל האחרון קוראים צלי קדר ועוד רציתי לכסוס אחריו את הקערה, ועל זה אומרים אנשים: העני הרעב אינו יודע עד כמה הוא רעב מתוך שאינו מורגל באכילה – ועוד אומרים אנשים: תמיד יש מקום בכרס לדבר מתוק וערב.
- ❖ ומסביר ה"חתם סופר" שכוונת המעשה הוא שאביי יצא מבית רבה כשהוא שבע בדברי תורה ואצל מרי שמע חידושים על כל השישים מסכתות והאחרונה הייתה צלי קדר שזה מסכת פסחים ואביי רצה לאכול

את הקערה כלומר ללמוד את כל המסכת, וזהו מה שאנשים אומרים: שאדם לא יודע כמה ידיעות חסרות לו וכן תמיד נכנס עוד חידוש ערב גם למי שלמד הרבה.

❖ אביי בר אבין ורבי חנינא בר אבין היו מחליפים סעודותיהם שכל שנה סעד אחד מהם אצל רעהו ובזה באה הגמרא ללמד אותנו עוד דרך לנתינת משלוח מנות על ידי עריכת סעודה, וכן, את החשיבות של שמחת פורים שסעודה עם מרעים עדיפה על סעודה בבית לבד.

❖ אמר רבא: מחייב איניש לבסומי בפוריא עד דלא ידע בין ארור המן לברוך מרדכי, שישתכר עד שיחליף ביניהם או עד שיחשבו עליו שהוא מתבלבל ביניהם, כי יש גורסים עד ולא עד בכלל.

❖ רבה ורבי זירא עשו סעודת פורים ביחד והשתכרו, קם רבה ושחט את רבי זירא, למחרת ביקש עליו רחמים והחייהו, לשנה הבאה אמר רבה לרבי זירא שיבוא ויעשו סעודת פורים ביחד, רבי זירא סירב באומרו: לא בכל זמן מתרחש נס. ומכאן למדו שיש סכנה מהשתכרות יותר מדי, וכיצד יקיים אדם עד דלא ידע? שישתה יותר ממה שרגיל ויישן, ובשנתו מקיים עד דלא ידע. המהרש"א אומר שוודאי לא שחט אותו ממש אלא השקהו יין יותר מדי ורבי זירא נחלה מאוד ורבה התפלל עליו שיבריא וזה נקרא "שחיטה" כי שתיה גם היא בגרון. (והיין אדום)

❖ רב אשי היה יושב לפני רב כהנא בפורים, התאחרה השעה והתלמידים לא באו, שאל רב אשי את רב כהנא: מה הסיבה שלא באו התלמידים לבית המדרש אולי הם טרודים בסעודת פורים? אמר לו רב כהנא: האם הם לא יכלו לאכול בלילה? אמר לו רב אשי: האם נשמע לרב מה שאמר רבא סעודת פורים שאכלה בלילה לא יצא ידי חובתו (שנאמר ימי משתה ושמחה) שאל רב כהנא כך באמת אמר רבא? אמר לי רב אשי, אכן, למד

רב כהנא את הלימוד ארבעים פעמים מפי רב אשי עד שידע זאת היטב עד שדומה לו כמונח בכיסו.

❖ ויהי בימי אחשורוש, אמר רבי לוי ויש אומרים שרבי יונתן אמר: דבר זה מסורת בדינו מאנשי כנסת הגדולה, כל מקום שנאמר ויהי אינו אלא לשון צער – כלומר הקדמה למאורע מצער.

❖ בסוף אומרת הגמרא: אמר רב אשי: כאשר כתוב רק ויהי פעמים זה לשון צער ופעמים לשון של שמחה אבל ויהי בימי הוא רק כאשר קרה מאורע מצער.

❖ לפני שחכמים דרשו במגילת אסתר היו פותחים בדבר אגדה: רבי יונתן היה פותח ודורש את הפסוק וקמתי עליהם וגו' והכרתי לכולם שם ושאר ונין ונכד נאם ה', שם זה הכתב – שאין להם כתב משלהם אלא של אומה אחרת, או שכתבם יממה, שאר זה לשון שתבטל לשונם, נין – זה מלכות – שמלכותם תימחה, ונכד- זו ושתי שסופה ליהרג והיא הייתה צאצא של נבוכדנצר.

רב שמואל בר נחמני היה פותח ודורש את הפסוק תחת הנעצוץ יעלה ברוש ותחת הסרפד יעלה הדס. תחת הנעצוץ פירושו: תחת המן הרשע שעשה עצמו עבודה זרה דכתיב ובכל הנעצוצים ובכל הנהללים, יעלה ברוש זה מרדכי שנקרא ראש לכל הבשמים שנאמר ואתה קח לך בשמים ראש מר דרור ואונקלוס תרגם מר דרור – מרי דכי הדומה למרדכי תחת הסרפד פירושו תחת ושתי הרשעה בת בנו של נבוכדנצר הרשע ששרף רפידת בית ה' דכתיב רפידתו זהב, יעלה הדס זו אסתר הצדקת שנקראת הדסה שנאמר ויהי אמן את הדסה, והיה לה' לשם זו מקרא מגילה לאות עולם לא יכרת אלו ימי פורים.

רבי יהושע בן לוי פתח ודרש את הפסוק והיה כאשר שש ה' עליכם להיטיב אתכם כן ישיש להרע אתכם, ומביאה הגמרא הוכחות שאין ה' שמח במפלת הרשעים כמו שבמלחמת יהושפט לא כתוב כי טוב וכשם

שאמר ה' למלאכי השרת במפלתם של מצרים: מעשה ידי טובעין בים ואתם אומרים שירה, אלא פירוש הפסוק הוא, אומר רבי אלעזר שבאמת ה' אינו שש במפלת הרשעים אבל משיש אחרים לשמוח וכן בזמן שנתחייבו ישראל כליה בזמן המן שמחו אויביהם על כך וכן נאמר במגילה ויצא המן ביום ההוא שמח וטוב לב.

❖ רבי אבא בר כהנא פתח ודרש את הפסוק לאדם שטוב לפניו נתן חכמה ודעת ושמחה – זה מרדכי הצדיק ולחוטא נתן ענין לאסוף ולכנוס זה המן, לתת לטוב לפני האלוקים זה מרדכי ואסתר דכתיב ותשם אסתר את מרדכי על בית המן.

❖ רבה בר עופרן פתח ודרש את הפסוק ושמתי כסאי בעולם והאבדתי משם מלך ושרים, מלך זו ושתי, ושרים זה המן ועשרת בניו, שכאשר ושתי מתה הסתיימה ונכרתה מלכות בכל שהיא הייתה האחרונה מזרעם, כי עבדים אנחנו ובעבדתנו לא עזבנו אלוקינו ויט עלינו חסד לפני מלכי פרס, אימתי? בזמן המן, שביקש להשמידנו וה' הצילנו.

❖ רבי חנינא בר פפא פתח ודרש את הפסוק הרכבת אנוש לראשנו באנו באש ובמים, באש בימי נבוכדנצר הרשע שהטיל את חנניה מישאל ועזריה לכבשן האש על שלא השתחוו לפסל הזה, ובמים בימי פרעה שהשליך את הזכרים ליאור ותוציאנו לרויה בימי המן שהייתה ישועה על ידי רוייה – משתה.

❖ רבי יוחנן פתח ודרש את הפסוק זכר חסדו ואמונתו לבית ישראל ראו כל אפסי ארץ את ישועת אלוקינו, אימתי ראו כל אפסי ארץ את ישועת אלוקינו? בימי מרדכי ואסתר שהתפרסמה הישועה בכל העולם על יד אגרות וגם כי אחשורוש מלך על כל העולם וממילא היה פירסום בכל העולם.

❖ ריש לקיש פתח ודרש את הפסוק ארי נהם ודב שיקר מושל רשע על עם דל. פירושו: ארי נהם זה נבוכדנצר הרשע דכתיב ב'יה עלה אריה מסבכו, דב שקק זה אחשורוש דכתיב ביה וארו חיוה אחרי תנינה דמיה לדב (בחלום נבוכדנצר ראה שלאחר מלכותו והנה תעלה חיה שניה אחרת

דומה לדב) ותני רב יוסף: אלו פרסיים שאוכלים ושותין כדוב ומסורבלין כדוב ומגדלין שער כדוב ואין להם מנוחה כדוב, מושל רשע זה המן, על עם דל אלו ישראל שהם דלים מן המצוות.

❖ רבי אלעזר פתח ודרש את הפסוק בעצלתים ימך המקרה ובשפלות ידים ידלף הבית, בשביל עצלות שהיתה להם לישראל שלא עסקו בתורה נעשה שונאו של הקב"ה מך ואין מך אלא עני שנאמר ואם מך הוא מערכך ואין מקרה אלא הקב"ה שנאמר המקרה במים עליותיו.

❖ רב נחמן בר יצחק פתח ודרש את הפסוק שיר המעלות... לולי ה' שהיה לנו יאמר נא ישראל לולי ה' שהיה לנו בקום עלינו אדם. והדגש הוא שכתוב אדם ולא מלך – שזה המן.

❖ רבא פתח ודרש את הפסוק ברבות צדיקים ישמח העם ובמשל רשע יאנח העם. ברבות צדיקים ישמח העם – כלומר כאשר צדיקים מושלים העם שמח – מי הם הצדיקים? זה מרדכי ואסתר דכתיב והעיר שושן צהלה ושמחה. ובמשל רשע יאנח עם – כאשר רשע מושל העם עצב דכתיב והעיר שושן נבוכה.

❖ רב מתנה פתח ודרש את הפסוק כי מי גוי גדול אשר לו אלוקים קרובים אליו. שכאשר המן טען ישנו עם אחד מפזר ומפורד שמשמע שה' עזב אותם כביכול ומפסוק זה משמע שה' שהוא מלוא כל הארץ כבודו תמיד קרוב לבני ישראל בכל מקום שהם.

❖ רב אשי פתח ודרש בפסוק או הנסה אלוקים וגו' כלומר: כשם שבמצרים עשה ה' מדה כנגד מדה שהמצריים לקו בים, כן גם ביום שהמן רצה להשמיד את עם ישראל, ונהפוך הוא אשר ישלטו היהודים.

❖ רב פתח ודרש ויהי בימי אחשורוש, ויהי פירושו: ויהי – כלו' נהי וקינה הזא דכתיב – וכן כתוב בתוכחה והתמכרתם שם לאויביך לעבדים ולשפחות וגו' ואין קונה, ומדוע אין קונה כיוון שנגזר עליהם כליה, אף בימי המן נאמר ויהי שזה קינה על כך שאין קונה אלא נגזרו לאבדון.

- ❖ שמואל היה דורש את הפסוק לא מאסתים ולא געלתים לכלותם. לא מאסתים בימי יוונים ולא געלתים בימי נבוכדנצר לכלתם בימי המן להפר בריתי אתם בימי פרסיים כי אני ה' אלוקיהם בימי גוג ומגוג.
- ❖ בברייתא למדו כך את הפסוק: לא מאסתים בימי כשדים – שהעמדתי להם דניאל חנניה מישאל ועזריה, ולא געלתים בימי יוונים – שהעמדתי להם שמעון הצדיק וחשמונאי ובניו ומתתיה כהן גדול לכלתם בימי המן – שהעמדתי להם מרדכי ואסתר, להפר בריתי אתם בימי פרסים שהעמדתי להם (בשיאים) של בית רבי וחכמי הדורות כי אני ה' אלוקיהם לעתיד לבוא שאין כל אומה ולשון יכולה לשלוט בהם.
- ❖ רבי לוי פתח ודרש את הפסוק ואם לא תורישו את ישבי הארץ וגו' שבגלל שלא השמידום (את עמלק) לחלוטין נולד מצאצאי אגג – המן. רבי חייא פתח ודרש את הפסוק והיה כאשר דמיתי לעשות להם אעשה לכם, כלו' אם בני ישראל לא ישמידו את עמלק וכל אויביהם הרי שהם יעשו את זה להם כפי שניסה המן לעשות.
- ❖ עד כאן כל הפתיחות שדרשו חכמים לפני שדרשו במגילת אסתר.
- ❖ אחשורוש – מדוע נקרא כך ומה משמעות שמו? מפרש רב: שהוא אחיו של ראש ובן גילו של ראש. כלומר: הוא אחיו של ראש מפני שהיה אחיו (לא ממש אלא בדעותיו) של נבוכדנצר שנקרא ראש כי בחלומו ראה שראשו של הפסל מזהב ודניאל אמר לו שהכוונה אליו, והוא בן גילו של ראש, כלומר עם תכונות דומות לו, שנבוכדנצר הרג ואחשורוש רצה להרוג, נבוכדנצר החריב את בית המקדש ואחשורוש רצה להחריב את מה שהתחילו לבנות מבית המקדש השני בזמן מלכותו של כורש, שנאמר בעזרא ובמלכות אחשורוש בתחלת מלכותו כתבו שטנה על ישבי יהודה וירושלים.
- ❖ שמואל אמר מדוע נקרא שמו אחשורוש מפני שבימיו הושחרו פניהם של ישראל כשולי קדירה שנהיית שחורה מחמת האש הבוערת תחתיה, ומוסיף מהרש"א שאותיות שמו מורכבות מהמילים שחור ואש.

- ❖ רבי יוחנן נתן טעם אחר לשמו: שכל הזוכרו אומר אח לראשו שזה מלשון צער או קללה.
- ❖ רבי חנינא אמר שנקרא אחשורוש מפני שכולם נהיו רשים (עניים) בימיו שנאמר וישם המלך אחשורוש מס על הארץ ואיי הים ומחמת המיסים נהיו רשים.
- ❖ הוא אחשורוש – מפני מה כתוב הוא? ללמדנו שהוא התנהג ברשעו מתחילתו ועד סופו וכן אצל כל מי שכתוב הוא, מלמד שהיה רשע מתחילה ועד סוף או שהיה צדיק מתחילה ועד סוף.
- ❖ המלך – מפני מה כתוב לשון של מולך? מפרש רב: שמלך מעצמו שלא היה מזרע המלוכה. יש אומרים שזה שבח לאחשורוש שלא היה אדם ראוי ממנו למלכות רק שפיזר ממון רב כדי שימלכוהו.
- ❖ מהדו ועד כוש – רב ושמואל חולקים ביניהם, אחד מהם סובר שהודו וכוש נמצאים בשני קצות העולם ואחד סבר שהודו וכוש עומדים זה ליד זה וכשם שמלך בחזק על הודו וכוש כך מלך מסוף העולם ועד סופו.
- ❖ שבע ועשרים ומאה מדינה, אמר רב חסדא: בתחילה מלך על שבע ולבסוף מלך על עשרים ולבסוף מלך על מאה, כלומר: על השבע נוספו עוד עשרים ולעשרים נתווספו עוד מאה.
- ❖ תנו רבנן: שלשה מלכים מלכו בכיפה, כלומר על כל העולם ואלו הן: אחאב ואחשורוש ונבוכדנצר, ואמנם היו עוד הרבה מלכים שמשלו אך היה בהם חסרון מסוים או שינוי, ששלמה המלך שלט בכל העולם ויותר מכולם שהייתה מלכותו מיוחדת מפני שמלך גם על העליונים (שדים) וסנחריב משל על הכל אך לא כבש את ירושלים, דריוש שלט על הכל

פחות שבע, וכורש שלט על הרוב אבל לא על הכל, ואלכסנדר מוקדון שלט על הכל באמת אך כיוון שלא הוזכר במקרא לא נחשב עמהם.

❖ בימים ההם כשבת המלך – משמע מיד כשישב ולבסוף כתוב בשנת שלוש למלכו – משמע שעברו מספר שנים – כיצד מיושבים הדברים? מפרש רב: כשבת פירושו לאחר שנתישבה דעתו. אחשורוש חשש שמא יגאלו ישראל בתוך שבעים שנות גלותם אך המתין עד שיגיע המספר לפי חשבוננו, שהרי בלשצאר גם חישוב זאת אבל התחיל לספור לפי יסוד ממלכת בבל וכאשר עברו שבעים שנים לפי חשבוננו הוציא והשתמש בכלי המקדש כי סבר שאם לא נגאלו עד עכשיו שוב לא יגאלו ואחשורוש ספר מיום גלות בבל ואף הוא חשב בשנת שלוש למלכו שאם עברו שבעים שנים לפי חשבוננו ולא נגאלו שוב אינם נגאלים ועל כן עשה חגיגה והוציא והשתמש בבגדי כהנה ובכלי המקדש.

❖ מבררת הגמרא מפני מה כתוב פעם אחת חיל פרס ומדי הפרתמים וכתוב ליד מדי את המילה פרתמים משמע שהיו מושלים ושרים ואילו אחר כן כתוב למלכי מדי ופרס שכתוב סמוך למדי המילה מלכי מסביר רבא: פרס ומדי עשו תנאי ביניהם אם המלכים מאתנו – השרים מכם ואם המלכים מכם – השרים מאתנו.

❖ בהראתו את עשר כבוד מלכותו, אומר רבי יוסי בר חנינא: מכך שכתוב בבגדי כהן גדול לכבוד ולתפארת וכתוב כאן יקר תפארת גדולתו מלמד שלבש אחשורוש בגדי כהונה.

❖ ובמלאות הימים האלה וגו' רב ושמואל נחלקו, אחד אמר שאחשורוש היה מלך פיקח שטוב עשה שקודם קירב את הרחוקים כי בני עירו הרי מצויים תמיד ויוכל לפייסם ולחוג עמהם בכל עת אחד אמר שהיה מלך טפש

שיהיה צריך לקרב קודם את בני עירו שאם הרחוקים ימרדו יהיו בני עירו לצידו.

❖ שאלו התלמידים את רשב"י: מדוע התחייבו בני ישראל באותו דור כליה? אמר להם רשב"י: תסבירו אתם, אמרו התלמידים שכנראה זה מפני שנהנו מסעודתו של אותו רשע, שאל אותם רשב"י: אם כן, שהיהודים שבשושן יהרגו ושאר יהודי העולם לא ייהרגו, אמרו לו תלמידיו אמור לנו אתה מדוע נתחייבו כליה, אמר להם: מפני שהשתחוו לצלם של נבוכדנצר, שאלו תלמידיו: האם יש בדבר משוא פנים? אם כך עוונם מדוע לא נענשו? הסביר להם רשב"י: כשם שהיהודים השתחוו רק כלפי חוץ כי יראו מנבוכדנצר ובתוך ליבם לא התכוונו לעבוד ע"ז, כך גם ה' כביכול גזר את גזירת הכליה כלפי חוץ ולא רצה לכלותם באמת.

❖ בחצר גינת ביתן המלך, נחלקו בכך רב ושמואל, אחד מהם סבר שחילקו זאת לפי חשיבות, מי שראוי לחצר הוכנס לחצר, הראוי לגינה הוכנס לגינה והראוי לביתן הוכנס לביתן, ואחד אמר שהיה זה מחוסר ברירה, כי הושיבן בחצר ולא החזיקתן – (ולא היה מספיק מקום לכולם) על כן הושיבם בגינה וגם לא הספיק המקום ועל כן הכניסם לביתן והחזיקתן.

❖ בברייתא כתבו פירוש שישבו רק בחצר שממנו שני פתחים אחד לגינה ואחד לביתן, ומדוייק מהכתוב בחצר גינת ביתן המלך, האות בית אומרת ששם ישבו והשאר לטיול לאחר הסעודה.

❖ חור כרפס ותכלת – מה הפירוש חור? מפרש רב: מצעות סרוגים נקבים נקבים, חור מלשון חור, נקב, שמואל מפרש שהוא מצע מצמר יקר בצבע לבן, חור מלשון חור, לבן.

❖ כרפס מהו? מפרש רבי יוסי בר חנינא: כרים של פסים, כר מלשון כרים פס מלשון צמר יקר.

- ❖ על גלילי כסף ועמודי שש מטות זהב וכסף, רבי יהודה אומר: מי שהיה ראוי למיטת כסף הושיבוהו על מיטת כסף והחשוב ממנו הראוי לזהב קיבל מיטת זהב, אמר לו רבי נחמיה: אם כדבריך הרי אתה מטיל קנאה בסעודה, אלא היו מטות של כסף ורגליהם של זהב.
- ❖ תוספות אומרים שלפי המ"ד שישבו בנפרד בביתן, בגינה וחצר לכן לא הייתה קנאה בסעודה כי לא ראו זה את זה.
- ❖ בהט ושש מסביר רב אשי שמדובר באבנים יקרות שבאות לבעליהם בטורח, ששורש מילת בהט – אומר המהרש"א – הוא חט ומשמעו לחטט ולחפש.
- ❖ ודר וסחרת, מסביר רב: דר פירושו שורה וסחרת פירושו סחור סחור ופירושו שהיו שורות של אבנים טובות מונחות סביב מקום הסעודה ושמואל מפרש שיש אבן טובה בכרכי הים ודרה שמה והושיבה באמצע מקום הסעודה ומאירה להם כצהרים, ופירוש נוסף נלמד בבית מדרשו של רבי ישמעאל שאחשורוש קרא דרור לכל בעלי סחורה ופטרם ממכס כדי לעשות נחת רוח לבני ממלכתו שכן בהורדת המכס על הסוחרים ירדו המחירים.
- ❖ והשקות בכלי זהב וכלים מכלים שונים מדוע כתוב שונים שזה מלשון שינון וחזרה ולא משונים? מפרש רבא: יצתה בת – קול ואמרה להם: ראשונים כלו מפני כלים כלומר: בלשצאר וחבורתו כלו מן העולם כי השתמשו בכלי בית המקדש, ואתם שונים בהם – כלומר: ואתם חוזרים על מעשיהם?
- ❖ ויין מלכות רב: מפרש רב: מכך שלא כתוב ויין מלכות הרבה מלשון ריבוי אלא כתוב רב מלמד שכל אחד ואחד השקהו יין שגדול הימנו בשנים, שגיל היין רב מגיל השותה.

- ❖ והשתיה כדת אין אונס – מה הפירוש כדת? מפרש רב חנן בשם רבי מאיר: כדת של תורה, כמו שבדת של תורה אכילה מרובה משתיה שהרי על המזבח מוקרב יותר אוכל כגון פר וסולת משתיה – יין, כך גם בסעודתו של אותו רשע אכילה מרובה משתיה.
- ❖ אין אנס – מפרש רבי אלעזר: מלמד שכל אחד ואחד השקהו מיין מדינתו, שרגיל בו ולא גורם לו לשכרות.
- ❖ לעשות כרצון איש ואיש – לעשות כרצון מרדכי והמן שהיו שרי המשקים, מרדכי נקרא איש שכתוב איש יהודי והמן נקרא איש שנאמר איש צר ואויב, שניהם רצו שלא יכפו על היהודים לשתות יין, מרדכי רצה כך כדי שלא ישתו יין נסך והמן רצה בכך כדי שאם ישתו ייענשו על כך שהרי אם ישתו בכפיה לא ייענשו.
- ❖ גם ושתי המלכה עשתה משתה נשים בית המלכות, קשה מדוע כתוב בית המלכות ולא בית הנשים, מפרש רבא: ללמדנו ששניהם – גם אחשורוש וגם ושתי רצו לחטוא ולהחטיא על כן עשתה סעודה בבית המלכות ולא בבית הנשים – בצניעות.
- ❖ ביום השביעי כטוב לב המלך ביין. עד עכשיו לא היה ליבו טוב ביין? מפרש רבא: היה זה יום השבת, וזהו ההבדל בין יהודים לעכו"ם שישראל אוכלין ושותין ואחר כך מתחילין לדבר בדברי תורה ובדברי תשבחות אבל עכו"ם כשאוכלין ושותין מתחילין לדבר תיפלות, וכך אירע בסעודתו של אותו רשע, שהתחילו לדבר דברי הבל, הללו אומרים מדיות נאות והללו אומרים פרסיות נאות ואחשורוש אמר להם שושתי אינה מדיית או פרסית אלא כשדית והיא הנאה ביותר, ברצונכם לראותה שאל, אחרו לו, כן ובלבד שתבוא רק בכתר מלכות.

- ❖ ומפני מה נגזר עליה כך? שבמדה שאדם מודד מודדין לו מלמד שהיתה ושתי הרשעה מביאה בנות ישראל ועושה בהן מלאכה בשבת ללא בגדיהן המכובדים של שבת, ועל זה נאמר: אחר הדברים האלה כשך חמת המלך אחשורוש זכר את ושתי ואת אשר עשתה ואת אשר נגזר עליה שפירוש המילים את אשר עשתה: שכשם שעשתה כך נגזר עליה.
- ❖ ותמאן המלכה ושתי, מדוע מיאנה לבוא והרי גם היא התכוונה לחטוא ולהחטיא? אמר רב יוסי בר חנינא: מלמד שפרחה בה צרעת ובברייתא כתוב שבא גבריאל המלאך ועשה לה זנב, והערוך פירש שהכוונה ליבלת.
- ❖ ויקצוף המלך מאוד, מדוע כעס כל כך? אומר רבא: ושתי שלחה לו הודעה כזו: שומר הסוסים של אבי בלשצר (אין הכרח לומר שאחשורוש היה שומר סוסים שהרי יש הגורסים שהוא בן דריוש אך כוונתה שביחס לאביה הוא כשומר סוסים) אבא היה שותה יין כנגד אלף אנשים ולא היה משתכר ואיש זה (הוא אחשורוש) משתטה בינו, כאשר שמע זאת אחשורוש מיד וחמתו בערה בו.
- ❖ ויאמר המלך לחכמים, מי הם החכמים? אלא רבנן שנקראו יודעי העתים משום שידועים לעבר את השנים ולקבוע חדשים.
- ❖ אמר להם אחשורוש: דונו לי אותה. התייעצו החכמים ביניהם מה לעשות הרי אם נאמר לו להורגה הרי למחר יתפקח מיינו ויאשים אותנו במותה, נאמר לו לשחררה מיד יאמר שאנו מזלזלים במלכותו, על כן אמרו לו כך: מיום שחרב בית המקדש וגלינו מארצנו ניטלה עצה ממנו מחמת טורח וטרדת הגלות ואין אנו יודעין לדון בדיני נפשות לך אצל עמון ומואב שיושבים במקומם כיון זה היושב על שמריו והם וודאי מיושבת דעתם לדון בדיני נפשות מיד עשה כעצתם ואסף את החכמים שלו ועל זה נאמר והקרב אליו כרשנא שתר אדמתא תרשיש וגו'.

❖ אמר רבי לוי: הפסוק הזה מדבר לענין קרבנות כיוון שנאמר והקרב אליו מלשון קירבה אפשר לקרוא מלשון קרבן וכך פירוש הפסוק: כרשנא – אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם האם הקריבו לפניך הגויים כרים (כבשים) בני שנה כדרך שהקריבו ישראל לפניך? שתר – האם הקריבו הגוים לפניך שני תורין כדרך שישראל הקריבו לפניך? אדמתא – האם בנו הגוים לפניך מזבח אדמה כדרך שבנו ישראל לפניך? תרשיש – האם שימשו הגוים בבגדי כהונה שנאמר בהם תרשיש ושהם וישפה לפניך כדרך ששימשו ישראל לפניך? מרס- האם עירבבו הגוים בדם הקרבנות לפניך כדרך שמרסו ישראל לפניך? מרסנא – האם עירבבו הגוים במנחות לפניך כדרך שעשו ושאלו לפניך? ממוכן – האם הכינו הגוים שולחן לפניך כדרך שהכינו ישראל לפניך?

❖ ויאמר ממוכן – למדו בברייתא: ממוכן זה המן ומדוע נקרא שמו ממוכן? לפי שמוכן לפורענות – שהוא מוכן ומזומן להתלות או שהוא מוכן ומזומן להביא פורענות על ושותי ועל היהודים.

❖ אמר רב כהנא: מכאן שההדיוט קופץ בראש, שהרי הוא כתוב אחרון סימן שהיה פחות מכולם ובכל זאת קפץ בראש.

❖ להיות כל איש שרר בביתו, אמר רבא: אלמלא אגרות הראשונות לא נשתייר משונאיהן של ישראל שריד ופליט, כל' אם לא אגרות אלו שבהם ציווה להיות כל איש שורר (מושל) בביתו היו הורגים את היהודים עוד לפני התאריך, ומדוע לא הרגו? אמרו אומות העולם: מהו הציווי הזה של אחשורוש להיות כל איש שורר בביתו והרי זה פשוט שאפילו אורג פשוט מושל בביתו אלא, שוטה הוא מלך זה ואין להתייחס ברצינות לאגרותיו.

❖ ויפקד המלך פקידים, אמר רב: מה פירוש הפסוק כל הערום יעשה בדעת וכסיל יפרש אוולת? מי הערום (החכם) ומי הכסיל? החכם זה דוד המלך שידעו כולם שמחפש נערה אחת וכל אחד הראה את ביתו לשלוחיו אולי

היא תהיה זו שתלקח לדוד המלך ואילו אחשורוש הוא הכסיל שצויה לקבץ את כל הנערות ולמרות שמקבץ יודעים כולם שינשא רק לאחת ועל כן כל מי שיש לו בת החביאה משלוחיו.

❖ איש יהודי היה בשושן הבירה וגו' איש ימיני, מדוע הוזכרו שמות אבותיו של מרדכי אם לייחוס שייחסו אותו עד בנימין ומדוע דווקא אלו הוזכרו? כתוב בברייתא: כל האבות שהוזכרו על שמו של מרדכי נקראו, בן יאיר – בן שהאיר עיניהם של ישראל בתפילתו, בן שמעי – בן ששמע א-ל תפילתו, בן קיש – בן שהקיש (דפק) על שערי רחמים ונפתחו לו.

❖ שואלת הגמרא: מצד אחד נקרא יהודי – מלשון שהיה משבט יהודה ומצד שני כתוב איש ימיני שהיה משבט בנימין – כיצד? אמר רב נחמן: מרדכי מוכתר בנימוסו היה – שהיה לו ייחוס נאה מצד אביו וגם מצד אמו מסביר רבה בר בר חנה בשם רבי יהושע בן לוי: אביו של מרדכי משבט בנימין ואמו משבט יהודה.

❖ רבנן אמרו: משפחות יהודה ובנימין מתווכחות ביניהם, משפחת יהודה אומרת: אני גרמתי שמרדכי הצדיק יוולד שדוד המלך שהיה משבט יהודה לא הרג את שמעי בן גרא (שקלל אותו והיה מורד במלכות) ומשפחת בנימין אמרה ממני הוא בא ועל כן מיוחס לשניהם, רבא אמר: כנסת ישראל אומרת בלשון שאינו לשבת, וכך אמרה: ראו מה עשה לי יהודי ומה שילם לי ימיני, ופירושו: מה עשה לי יהודי שלא הרג דוד המלך שהיה משבט יהודה את שמעי בן גרא שנולד ממנו מרדכי שהמן קינא בו ורצה מפני כך להרוג את כל היהודים (וכמו שנאמר ויבז בעיניו לשלוח יד במרדכי לבדו) ומה שילם לי ימיני – שלא הרג שאול שהיה משבט בנימין את אגג שנולד ממנו המן שציער את ישראל.

❖ רבי יוחנן אמר: באמת נולד לשבט בנימין, ונקרא יהודי על שום שכפר בעבודה זרה שכל הכופר בעבודה זרה נקרא יהודי, כמו שכתוב איתי גברין יהודאין – שלא לו שלא השתחוו לצלם הוא קורא יהודים.

- ❖ אשר הגלה מירושלים, אמר רבא פסוק זה מלמד שמרדכי גלה מעצמו ולא הגלה בעל כורחו.
- ❖ ויהי אמן את הדסה – כיצד נקראה באמת והרי נקראת פעם הדסה ופעם אסתר. כתוב בברייתא: רבי מאיר אומר אסתר שמה, ולמה נקרא שמה הדסה, על שם הצדיקים שנקראו הדסים (המפיצים ריח טוב) רבי יהודה אומר: הדסה שמה, ולמה נקראת אסתר, שהיו אומות העולם קוררים אותה על שום אסתהר, קראו לה על שם הירח מפני יופיה.
- ❖ בן עזאי אומר: אסתר לא ארוכה ולא קצרה היתה אלא בינונית (ממוצעת) כהדסה.
- ❖ רבי יהושע בן קרחה אמר: אסתר ירקרוקת היתה (כהדס) וחוט של חסד משוך עליה ועל כן נשאה חן בעיניה כל רואיה.
- ❖ כתוב כי אין להם אב ואם, ומדוע כתוב שוב ובמות אביה ואמה? מסביר רב אחא: כשעיברתה אמה מת אביה וכשילדתה מתה אמה.
- ❖ ובמות אביה ואמה לקחה מרדכי לו לבת, כתוב בברייתא בשם רבי מאיר: אל תקרי לבת אלא לבית שמרדכי נשאה (ואשתו זה ביתו כי היא עיקרו של בית).
- ❖ ואת שבע הנערות וגו', אמר רבא שהייתה מונה בהן ימי שבת, שכל נערה סימנה יום אחר וכאשר באה נערה שביעית ידעה שהיום הוא שבת.
- ❖ וישנה את נערותיה וגו', במה שינה אותה לטובה? אמר רב: שהאכילה מאכל יהודי, ושמואל אמר: שהאכילה קדלי חזיר ומתוך אנסה לא נענשה ורבי יוחנן אמר: זרעונים, שהן טובים לצדיקים הרוצים להבדל ממאכל טמא.

- ❖ ששה חדשים בשמן המר מהו שמן המור? רבי חייא בר אבא אמר: שמן אפרסמון רב הונא אמר: שמן זית שלא גדל שלישי בישולו, ולמה סכין אותו על הגוף? שמשיר את השיער ומעדן את הבשר.
- ❖ בערב היא באה ובבקר היא שבה, אמר רב יוחנן: מתוך גנותו של אותו רשע למדנו שבחו, שלא היה משמש מטתו ביום.
- ❖ ותהי אסתר נשאת חן וגו', אמר רבי אלעזר: מלמד שלכל אחד ואחד נדמתה לו כאומתו, ועל כן נשאה חן בעיני כל רואיה.
- ❖ ותלקח אסתר אל המלך אחשורוש אל בית מלכותו בחודש העשירי הוא חודש טבת ירח (חודש) שנהנה גוף מן הגוף (מחמת הקור) ועל כן סובב משמים שתלך דווקא בחודש זה.
- ❖ ויאהב המלך את אסתר מכל הנשים ותשא חן וחסד לפניו מכל הבתולות אומר רב: ביקש לטעום טעם בתולה – טעם, טעם בעולה – טעם.
- ❖ ויעש המלך משתה גדול, עשה משתה לכבודה – ולא גילתה לו את מוצאה, עשה הנחות מהמסים למדינות ולא גילתה לו, שלח מתנות לכל השרים – ולא גילתה לו.
- ❖ ובהקבץ בתולות שנית וגו', מדוע קיבץ שנית והרי כבר המליך את אסתר? אלא, ביקש עצה ממרדכי כיצד לגרום לה לומר את מוצאה, והשיב לו: אין אשה מתקנאה אלא בירך חברתה, ואם תקבוץ בתולות שנית אולי תגלה מחמת הקנאה, ובכל זאת לא גילתה שנאמר: אין אסתר מגדת מולדתה וגו', (ואמר המרש"א שיתכן ויעץ לו כך כדי שאולי ימצא נערה אחרת וישלח את אסתר וזה גם הטעם שציווה עליה לא לומר את מוצאה.)

- ❖ אמר רבי אלעזר: מה פירוש הכתוב לא יגרע מצדיק עיניו? שה' נותן לצדיקים שכר מדה כנגד מדה, בשכר צניעות שהיתה בה ברחל זכתה ויצא ממנה שאול, ובשכר צניעות שהיה בו בשאול זכה ויצאת ממנו אסתר.
- ❖ ואת מאמר מרדכי אסתר עשה, אמר רבי ירמיה: שהיתה מראה דבר דם נדה לחכמים, כאשר היתה באמנה אתו, אמר רבה בר לימה משמיה דרב: שהייתה עומדת מחיקו של אחשורוש וטובלת ויושבת בחיקו של מרדכי.
- ❖ בימים ההם ומרדכי יושב בשער המלך קצף בגתן ותרש וגו' אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: הקציף הקדוש ברוך הוא אדון על עבדיו לעשות רצון צדיק, ומנו? יוסף, שנאמר ושם אתנו נער עברי, כלומר: ה' גרם שפרעה יכעס על עבדיו על דבר קטן כדי שיהיו עם יוסף ויחלמו ולבסוף על ידי זה ישתחרר. עבדים על אדוניהן לעשות נס לצדיק, ומנו? מרדכי דכתיב ויודע הדבר למרדכי, כלומר: ה' הכעיס את בגתן ותרש על אחשורוש כדי שיהיה נס למרדכי על ידי זה.
- ❖ אמר רבי יוחנן: בגתן ותרש שני טריסיים היו והיו משוחזין ביניהם בלשון טורסי ואומרים: מיום שבאת אשה זו לבית המלך לא ראינו שינה בעינינו, בא ונטיל ארס בספל של אחשורוש כדי שימות, והם חשבו שמרדכי לא מבין אך לא ידעו שהוא מהסנהדרין יושבי לשכת הגזית והיה בקי בשבעים לשון, אמר לו אחד לחברו והרי אין משמרתך ומשמרתך שווה וכיצד נרעיל אותך, הרי צריך שאחד יגיש ושני יתן את הארס בתוכו, אמר לו חבירו: אני אשמור משמרתך ומשמרתך, שגם אעשה עבודתי וגם אבוא אתך להשקות את המלך, וזה מה שכתוב ויבקש הדבר וימצא – שלא נמצאו במשמרתך.
- ❖ אחר הדברים האלה וגו', אחרי מה? אמר רבא: לאחר שברא הקדוש ברוך הוא רפואה למכה, דאמר ריש לקיש: אין הקדוש ברוך הוא מכה את

ישראל אלא אם כן בורא להם רפואה תחילה שנאמר: כרפאי לישראל ונגלה עון אפרים אבל אומות העולם אינו כן, מכה אותן ואחר כך בורא להם רפואה שנאמר ונגף ה' את מצרים נגף ורפוא.

❖ ויבז בעיניו לשלוח יד במרדכי לבדו וגו' אמר רבא: בתחילה ביקש המן לשלוח יד במרדכי לבדו ובסוף גם בעם מרדכי שהם החכמים ולבסוף רצה גם לשלוח יד בכל היהודים.

❖ הפיל פור הוא הגורל – כתוב בברייתא: כיון שנפל פור בחודש אדר שמח שמחה גדולה ואמר: נפל לי הפור בחודש שמת בו משה וזה מזל רע לישראל ורק שהמן לא היה יודע שבשבעה באדר מת משה רבינו אבל בשבעה באדר גם נולד וממילא אין זה מזל רע לישראל.

❖ ישנו עם אחד, אמר רבא, אין אדם שיודע לספר לשון הרע כמו המן כאשר אמר המן לאחשורוש בוא נכלה את היהודים השיב לו אחשורוש שהוא מפחד מאלוקי ישראל שיענישו כשם שהעניש את קודמו אמר לו המן: ישנו מן המצוות וה' לא יעניש אותך אם תכלם, אמר אחשורוש יש ביניהם חכמים השיב לו עם אחד הן, שגם החכמים לא מקיימים מצוות,

❖ אמר המן: אם אתה חושש שאני עושה 'קרח' במלכותך, כלומר שיהיה מקום אחד לא מיושב כי כולם יהרגו, מפוזרין הם בין העמים ובכל מקום יהיה חסרים מעט ולא במקום אחד הרבה, ואם תאמר שיש לבריות הנאה מהם, מפורד – הם כפרידה שאינה נותנת פירות ואם תאמר שיש להם מדינה ואינך רוצה להחריב מדינה שלימה, בכל מדינות מלכותך הם נמצאים בהרבה מדינות ואין מהם מדינה שלימה.

❖ ועוד, דברים רעים יש בהם: ודתיים שונות מכל עם שהם לא אוכלים מהמאכלים שלנו ואינם נושאים מבנותינו ולא משיאים לנו את בנותיהם, ואת דתי המלך אינם עושים – שמוציאים את השנה לבטלה ואינם משלמים מיסים שכל הזמן יש להם חגים, שה"י פה"י ובטלים ממלאכה,

ולמלך אין שוה להניחם – שהם אוכלים ושותים ומבזים את המלך, שאם נופל זבוב בכוסו של אחד מהם זורק את הזבוב ושותה את היין אבל אם המלך נוגע בכוסו של אחד מהם חובטו בקרקע ואינו שותהו.

❖ אם על המלך טוב יכתב לאבדם ועשרת אלפים ככר כסף וגו' אמר ריש לקיש: גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם שעתיד המן לשקול שקלים על ישראל (כדי לכלותם) לפיכך הקדים שקליהן לשקליו, ועל זה כתוב במשנה באחד באדר משמיעין על השקלים ועל הכלאים – להקדים תרומת מחצית השקל לשקליו של המן שבזכות שקליהם ינצלו משקליו.

❖ ויאמר המלך להמן, הכסף נתון לך והעם לעשות בו כטוב בעיניך אמר רבי אבא: אחשורוש והמן משולים לשני בני אדם, לאחד היה תל עפר בתוך שדהו ולשני היה חריץ בתוך שדהו, בעל החריץ אומר הלוואי וימכרו לי תל זה בכסף ואכסה את החריץ, ובעל התל אומר הלוואי וימכרו לי את החריץ בכסף ואטיל לתוכו את התל, לימים הזדמנו זה אצלו זה ובעל החריץ אמר לבעל התל: מכור לי תילך, אמר לו בעל התל: טול אותה בחינם והלוואי שתיקח. כך, גם המן וגם אחשורוש רצו להשמיד את היהודים וכאשר הציע המן כסף על זה אמר לא אחשורוש שיכול לעשות זאת בחינם.

❖ ויסר המלך את טבעתו וגו' אמר רבי אבא בר כהנא: גדולה הסרת טבעת יותר מארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות שנתנבאו להן לישראל, שכולן לא החזירומו למוטב ואילו הסרת טבעת החזירתן למוטב.

❖ תנו רבנן: ארבעים ושמונה נביאים ושבע נביאות נתנבאו להן לישראל ולא פחתו ולא הותירו על מה שכתוב בתורה חוץ ממקרא מגילה.

- ❖ שואלת הגמרא מי הן שבע נביאות? שרה, מרים דבורה, חנה, אביגיל, חולדה ואסתר, ומוכיחה הגמרא על כל אחת שהייתה נביאה, וההוכחה שאסתר הייתה נביאה מפני שכתוב ויהי ביום השלישי ותלבש אסתר מלכות ולא כתוב בגדי מלכות, אלא, שלבשתה רוח הקודש, שכתוב כאן ותלבש וכתוב בדברי הימים ורוח לבשה את עמשי, משמע שלשון זה שייך בלבישת נבואה.
- ❖ אמר רב נחמן מלאכי זה מרדכי, ולמה נקרא מלאכי? שהיה משנה למלך (אחשורוש, וחשוב כמלאך, מהרש"א) [הגמרא שואלת עליו ודוחה אותו]
- ❖ תנו רבנן: ארבע נשים יפיפיות היו בעולם: שרה ואביגיל, רחב ואסתר, יפיפיות זה כפל יופי שהיו יפות ביותר, ולפי מי שסובר שאסתר הייתה ירקרוקת ורק ה' משך עליה חוט של חסד, מוציא את אסתר ומכניס במקומה את ושתי.
- ❖ ומרדכי ידע את כל אשר נעשה, ויזעק ויזעק זעקה גדולה ומרה, מה אמר בזעקתו? רב אמר: גבה המן מאחשורוש ושמואל אמר: גבר המלך העליון מהמלך התחתון, ובלשון סגי נהור אמר זאת שהדברים הפוכים וכאילו גבר אחשורוש.
- ❖ ותתחלחל המלכה, מה פירוש המילה תתחלחל? אמר רב: שמרוב פחד פירסה ניזדה היוצאת מחלל הגוף, ורבי ירמיה אמר: שמרוב פחד הוצרכה לנקביה.
- ❖ ותקרא אסתר להתך, אמר רבי, התך זה דניאל ולמה נקרא שמו התך? שחתכוה מגדולתו, ושמואל אמר: שכל דברי המלכות נחתכין על פיו.

- ❖ לדעת מה זה ועל מה זה, מהו כפל הלשון בפסוק? אמר רבי יצחק: שלחה לו (לשאול את מרדכי) שמא עברו ישראל על חמשה חומשי תורה שכתוב בהם מזה ומזה הם כתובים, ועל כן נגזירה עליהם כליה?
- ❖ ויגידו למרדכי את דברי אסתר, מדוע כתוב ויגידו ולא אמר התך? מפני שהתך לא הלך לומר למרדכי שאסתר סירבה ללכת למלך להתחנן לפניו, מכאן לומדים שאין משיבין על הקלקלה, שאין זו דרך ארץ לחזור ולומר שלא נתקיימה השליחות.
- ❖ לך כנוס את כל היהודים וגו' עד אשר לא כדת, אמר רב אבא: שלא כדת – פירושו, שבכל יום ויום עד עכשיו הייתי באה למלך באונס ועכשיו אלך ברצון, וכאשר אבדתי, אבדתי, כשם שאבדתי מבית אבא שאני יתומה מאב ואם כך אובד ממך שלפי הדעה שמרדכי בעלה הרי שעד היום לא נאסרה עליו כי הייתה אצל אחשורוש באונס והיום שהולכת ברצון תאסר עליו ועל כן אובדת ממנו.
- ❖ ויעבר מרדכי, אמר רב: שהעביר יום ראשון של פסח בתענית כי הוא היה אחד משלושת ימי התענית שביקשה אסתר שיתענו, ושמואל אמר שעבר תעלת מים שהפרידה בין שושן הבריה לבין תושבי העיר שושן כדי לומר ליהודים להתענות.
- ❖ ואמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא: כל האומר דבר בשם אומרו מביא גאולה לעולם, שנאמר ותאמר אסתר למלך בשם מרדכי.
- ❖ וכל זה איננו שוה לי, אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא: בשעה שראה המן את מרדכי יושב בשער המלך אמר: כל זה איננו שוה לי האם בגלל שראה את מרדכי יושב בשער המלך אמר כל זה אינו שוה לי? כך מפורש מדברי רב חסדא: זה בא בפרוזבולי וזה בא בפרוזבול, שאירע פעם מעשה שהיה

המן צריך למכור עצמו לעבד למרדכי כדי שיתן לו אוכל, ומרדכי בא בטענה של עושר שאומר להמן כל מה שקנה עבד קנה רבי והמן בא מעמדת עוני ועל כן כשראה את מרדכי אמר וכל זה אינו שוה לי.

❖ אמר רב פפא: היו קוראים להמן: עבד שנקנה בככרות לחם, וכל זה איננו שוה לי, המילה זה באה ללמד שכל גנזיו של אותו רשע לקוקין על ליבו, שהיה לו איזה קלף או אבן טובה שעל זה מצויר היכן מקום אוצרותיו, ובשעה שרואה את מרדכי היהודי יושב בשער המלך אמר: כל זה איננו שוה לי.

❖ ותעמד בחצר בית המלך הפנימית, אמר רבי לוי כיון שהגיעה לבית הצלמים נסתלקה הימנה שכינה אמרה: א-לי א-לי למה עזבתני? שמא אתה דן על שוגג כמזיד ועל אונס כרצון? או שמא – נסתלקה ממני שכינה – כי קראתי לאחשוורוש כלב ומשום כבוד מלכות אין לעשות כן על כן חזרה וקראה לו אריה, שבתחילה אמרה הצילה מחרב נפשי מיד כלב יחידתי ולבסוף אמרה הושיעני מפי אריה.

❖ ויהי כראות המלך את אסתר המלכה, אמר רבי יוחנן: שלשה מלאכי השרת נזדמנו לה באותה שעה, אחד שהגביה את צוארה, שעל זה כתוב במיוחד ויהי כראות המלך, שמדרך הטבע לא היה יכול לראות אותה מכסאו ואחד שמשך עליה חוט של חסד כדי שתשא חן בעיניו ואחד שמתח את השרביט אליה כדי שתגע בו וכך תשאר בחיים, וכמה נמתח השרביט? אמר רבי ירמיה: שתי אמות היה והעמידו המלאך על שתים עשרה אמה, ויש אומרים שהעמידו על עשרים וארבע ובברייתא כתוב שישים וכן אצל בתיה בת פרעה כתוב ותשלח את אמתה ונמשכה שישים אמה וכן שיני הרשעים שנאמר שיני רשעים שיברת ואמר ריש לקיש אל תיקרי שיברת אלא שרבת, שעוג מלך הבשן עקר הר ורצה להשליכו על ישראל ונפל ההר עליו בנס ונשתרבבו שיניו שישים אמה, רבה בר עופרן אמר בשם רבי אלעזר ששמע מרבו ורבו מרבו השרביט השתרבב עד מאתיים אמה.

❖ ויאמר לה המלך מה לך אסתר המלכה ומה בקשתך עד חצי המלכות וינתן לך. לומדים מהמילים עד חצי המלכות שכוונתו הייתה לא כל המלכות, ופירוש אחר: ולא דבר שחוצץ למלכות שזה בית המקדש כלומר: שלא תבקש לבנות את בית המקדש שהוא באמצע מלכותו של אחשורוש, שהרי אחשורוש מלך על כל העולם ובית המקדש באמצע העולם.

❖ יבוא המלך והמן אל המשתה, למדו חכמים: מדוע זימנה אסתר את המן אל המשתה? רבי אליעזר אומר שהיא טמנה לו בכך פחים שכאשר אדם אוכל ושותה הוא מרגיש שאנן ויבהל כאשר פתאום תאשים אותו, וכמו שנאמר יהי שולחנם לפניהם לפח, רבי יהושע אומר: למדה כך מבית אביה שנאמר אם רעב שנאך האכילהו לחם וגו' רבי מאיר אומר: כדי שיהיה סמוך לאחשורוש כאשר תאשימו ובכך יהיה מסור בידיו שאם לא כן עלול המן ליטול עצה ולמרוד במלך ויתכן שאם היה מורד היה מצליח כי הייתה שעתו מוצלחת, רבי יהודה אומר: כדי שלא יכירו בה שהיא יהודית שאם היה המן חושב שהיא יהודית היה אולי מקדים את הגזירה, רבי נחמיה אומר: כדי שלא יאמרו ישראל: אחות יש לנו בבית המלך ויסיחו דעתן מן הרחמים. רבי יוסי אומר: כדי שיהא המן מצוי שם בכל עת ותוכל למצוא איזה דבר להכשילו, רבי שמעון בן מנסיא אומר אולי ירגיש המקום שאני צריכה להשפיל עצמי ולהחניף לרשע זה ויעשה לנו נס. רבי יהושע אומר: אסתר המלכה אמרה לעצמה אסביר להמן פנים ואחשורוש יקנא בנו ויהרוג את שנינו ותתבטל הגזירה. רבן גמליאל אומר: אחשורוש היה מלך הפכפך ולכן זימנה את המן שמיד כשיכעס עליו יהרוג אותו ואם ימתינו זמן עד שיביאו אותו אולי תהפך שוב דעתו של אחשורוש, אמר רבן גמליאל: למרות כל הטעמים הללו עדיין צריך את טעמו של רבי אליעזר המודעי שאמר: קנאתו במלך קנאתו בשרים, שהיא גרמה למלך ולשרים לקנא בהמן. רבה אמר: כיון שכתוב לפני שבר גאון, על כן רוממה אותו שיבוא לידי גאווה יתירה ועל ידי זה תבוא מפלתו, אביי ורבא אמרו שניהם

שכתוב בחמם אשית משתיהם וגו' שפורענות הרשעים באה מתוך משתה, רבה בר אבון נתגלה לו אליהו הנביא שאל אותו כמו מי עשתה אסתר, כלומר איזה טעם מהטעמים המוזכרים היה טעמה? אמר אליהו הנביא שטעמה היה כמו כל דברי התנאים וכל האמוראים.

❖ ויספר להם המן את כבוד עשרו ורב בניו, כמה בניו היו לו? אמר רב: שלושים, עשרה מתו, עשרה נתלו ועשרה נעשו עניים המחזירים על הפתחים, חכמים אומרים שאותם המחזירים על הפתחים היו שבעים שכתוב שבעים בלחם נשכרו אל תקרא שבעים (מלשון שובע) אלא שבעים, ורמי בר אבא אמר שהיו לו להמן מאתים ושמונה בניו, שכתוב ורב בניו וזה בגימטריא מאתיים ושמונה.

❖ בלילה ההוא נדדה שנת המלך אמר רבי תנחום: נדדה שנת מלכו של עולם וחכמים אמרו: נדדו עליונים (המלאכים) נדדו תחתונים (אחשורוש) רבא אמר: שנתו של אחשורוש ממש נדדה ומדוע? נפל לו רעיון לראשו: מהו הדבר הזה שהזמינה אסתר את המן למשתה, אולי הם נוטלים עצה יחד ומתכננים להורגני חזר וחשב: אם באמת כך הוא הדבר האם אין לי אדם האוהב אותי ויספר לי על כך? המשיך וחשב אולי יש אדם שעשה לי טובה ולא גמלתי לו על כך ומפני כך נמנעים מלגלות לי? מיד ויאמר להביא לפניו את ספר הזכרונות דברי הימים.

❖ ויהיו נקראים, משמע מאליהם כי לא כתוב ויקראו מלמד שנקראין מאליהן מפני שמשרתי המלך לא רצו לקרוא טוב על מרדכי.

❖ וימצא כתוב. משמע שנכתב עכשיו, מלמד ששמיני סופר המלך מוחק את סיפור הטוב שעשה מרדכי וגבריאל המלאך כותב. אמר רב אסי: דרש רבי שילא איש כפר תמרתא: ומה כתב שלמטה שלזכותן של ישראל אינו

נמחק, כתב שלמעלה שכתוב בו זכויות של ישראל לא כל שכן שאינו נמחק.

❖ לא נעשה עמו דבר: אמר רבא: הם לא ענו כך מפני שאוהבין את מרדכי אלא מפני ששונאים את המן, שהטילו עליו אשמה שהוא השר החשוב שבשרי המלך ומתפקידו לדאוג לכך.

❖ הכין לו, למדו בברייתא שכוונת הפסוק לו הכין כלומר שאת העץ הכין לעצמו.

❖ ועשה כן למרדכי, אמר המן: איזה מרדכי? אמר לו המלך: היהודי. שאל המן: והרי הרבה יהודים יש שנקראים כך ולמי הכוונה, השיב לו אחשורוש: היושב בשער המלך אמר המן: די אם תעניק לו במתנה כפר אחד או נהר אחד לגביית מכס, ולשם מה צריך לכבוד הזה, אמר אחשורוש: אל תפל דבר מכל אשר דברת, גם כבוד תן לו וגם כפר ונהר.

❖ ויקח המן את הלבוש ואת הסוס, הלך ומצא את מרדכי יושב ולפניו החכמים והוא מלמד אותם הלכות קמיצה, והדגים לפניהם כיצד קומצים את המנחות כיון שראה מרדכי את המן בא לקראתו ומוביל את סוסו של המלך פחד ואמר לחכמים הנה בא רשע זה להרגני לכו אתם כדי שלא תיכחו בגחלתו ויהרוג אתכם באותה שעה התעטף מרדכי בטליתו ועמד להתפלל בא המן וישב לפני החכמים והמתין עד שסיים מרדכי תפילתו, שאל המן: באיזה ענין עסקכם? השיבו לו: בזמן שבית המקדש קיים מי שהתנדב להביא קרבן מנחה היה מביא מלוא קומצו סולת להקטירו על המזבח ומתכפר לו, אמר המן: בא מלוא קומץ קמח שלכם ודחה עשרת אלפים ככר כסף שנתתי לאחשורוש בתמורה לרשות להשמידכם. אמר לו מרדכי: רשע, עבד שקנה נכסים, למי שייך העבד ולמי שייכים הנכסים, ואתה עבדי ומשתמש בכסף לדברים אלו ועוד אומר שהכסף שלך.

❖ אמר המן למרדכי: עמוד ולבש בגדי מלכות אלו ורכב על סוס זה כי כך רוצה המלך, אמר לו מרדכי: איני יכול עד שאכנס לבית המרחץ ועד שאסתפר כי אין זה דרך ארץ להשתמש כך בלבוש המלך, שלחה אסתר וציוותה להחביא את כל הבלנים ואת כל הספרים ולא היה להמן כל ברירה ונאלץ להכניסו בעצמו לבית המרחץ ולרוחצו והלך להביא מבית מספריים ונטל בו את שערותיו של מרדכי ובשעה שעשה זאת נאנח, שאל מרדכי: מדוע אתה נאנח? השיב לו: אדם שהיה החשוב למלך יותר מכל שריו ייעשה בלן וספר? אמר לו מרדכי: רשע, וכי לא היית ספר בכפר קרצום, ואכן כתוב בברייתא שהמן היה ספר של כפר קרצום עשרים ושתים שנה, לאחר שנטל את שערותיו הלבישו בגדי מלכות ואמר לו: עלה על הסוס ורכב, אמר לו מרדכי: איני יכול מפני שנחלש כוחי מחמת התענית, התכופף המן ומרדכי עלה על גבו וכאשר עלה בעט בהמן, אמר לו המן: וכי לא כתוב בתורתכם בנפול אויביך אל תשמח? אמר לו מרדכי: דברים אלו אמורים בישראל, אבל בכם, שונאי ישראל, נאמר ואתה על במותימו תדרך.

❖ ויקרא לפניו ככה יעשה לאיש אשר המלך חפץ ביקרו, כאשר הוליך המן את מרדכי ברחוב שהיה גר בו, ראתה אותו ותו של המן, שעמדה על הגג וחשבה שזה שרוכב על הסוס הוא אביה והמוביל הוא מרדכי, לקחה כלי חרס שמשמשים בו לבית הכסא ושפכה את תכולתו על ראש אביה. הגביה המן את עיניו לראות מי שפך עליו ובתו ראתה שזהו אביה ונפלה מהגג לארץ ומתה ועל זה נאמר: וישב מרדכי אל שער המלך והסביר רב ששת: שב פירושו ששב לשקו ולתעניתו, והמן נדחף אל ביתו אבל וחפוי ראש, אבל על בתו שמתה וחפוי ראש על מה שאירע לו.

❖ ויספר המן לזרש אשתו ולכל אוהביו, מדוע נקראים אוהביו ומיד כתוב חכמיו? אמר רבי יוחנן: כל האומר דבר חכמה אפילו באומות העולם

נקרא חכם, כך הם אמרו לו: אם מזרע היהודים מרדכי וגו', אם הוא משאר שבטים אולי תוכל לו אבל אם הוא משבט יהודה, בנימין אפרים ומנשה לא תוכל לו, יהודה, שנאמר: ידך בערף אויביך, ושאר אלו שלושת השבטים שנאמר: לפני אפרים ובנימין ומנשה עוררה את גבורתך.

❖ כי נפול תפול לפניו, דרש רב יהודה בר אלעאי מדוע כתוב כפל לשון של נפילה? כי כך אמרו לו חכמיו: אומה זו משולה לעפר ומשולה לכוכבים, כשהן יורדין, יורדין עד עפר וכשהן עולין, עולין עד לכוכבים. ואם תיפול – תמשיך ליפול עד שלא תהא לך תקומה.

❖ וסריסי המלך הגיעו ויבהילו וגו' מלמד שהביאוהו בבהלה ולא הספיק להתרחץ מן הטינופת ששפכה עליו בתו.

❖ כי נמכרנו אני ועמי וגו' כי אין הצר שוה בנזק המלך, אמרה לו אסתר לאחשורוש: צר זה – המן, אינו שוה בנזק המלך – לא חושש לנזק שיקרה למלך, הוא קינא באשתך ושתי ויעץ להורגה, עכשיו הוא מקנא בי ורוצה להורגני.

❖ ויאמר המלך אחשורוש ויאמר לאסתר המלכה. מדוע כתוב פעמיים ויאמר? אמר רב אבהו: בתחלה דבר עם אסתר ברבים רק על ידי מותרגמן כיוון שאין זה כבוד לו וכך דרך המלכים, אבל כאשר שמע שאסתר באה מזרעו של שאול המלך דיבר אתה ישירות בלי מתורגמן כיוון שגם היא בת מלכים ועל זה כתוב ויאמר המלך אחשורוש – דרך שליח, ויאמר לאסתר המלכה ישירות.

❖ ותאמר אסתר: איש צר ואויב המן הרע הזה. אמר רבי אלעזר: מכך שכתוב איש צר ואויב וגם כתוב המן הרע הזה, מלמד שהיתה מחוה כלפי

אחשורוש – וזה הכוונה איש צר ואויב, ובא מלאך וסטר ידה כלפי המן – וזהו שנאמר המן הרע הזה.

❖ והמלך קם בחמתו וגו' והמלך שב מגנת הביתו, מקיש שיבה לקימה מה קימה בחימה אף שיבה בחימה, ומפני מה שב בחימה? כי הלך לגינה ומצא שם מלאכי השרת שנדמו לו כאנשים עוקרים את האילנות בבוסתו, שאל אותם: מה מעשיכם, מדוע אתם עוקרים אילנות וענו לו: שכך ציווה לנו המן ועל כן שב בחימה וכשנכנס ראה והמן נפל על המטה, כתוב נפל בלשון הווה ולא נפל, אמר רבי אלעזר: מלמד שבא מלאך והפילו עליה, שרצה לקום מבקשת התחנונים והמלאך הפילו שוב כדי שיראה אחשורוש, וכשראה אמר: ויני לי בבית – שהמן רוצה לכבוש את המלכה, ויני לי בחוץ ששלוחי המן עוקרים אילנות ועל זה נאמר: ויאמר המלך הגם לכבוש את המלכה עמי בבית.

❖ ויאמר חרבונה, אמר רבי אלעזר: אף חרבונה רשע באותה עצה היה, שהיה ידיד של המן, וכיון שראה שלא נתקיימה עצתו מיד ברח, נטש את המן והלשיין עליו אצל המלך ועל זה נאמר וישלך עליו ולא יחמול מיודו ברוח יברוח.

❖ וחמת המלך שככה, מפני מה כתוב שככה בכפילות לשון הלא די אם יאמר ותשך כמו וישכו המים? לרמז על שתי שכיכות: אחת של מלכו של עולם, שככה כעסו על שהשתחוו לצלם, ואחת של אחשורוש שככה חמתו על המן, ויש אומרים ששככה חמתו של אחשורוש על מה שעשה המן לאסתר ועל מה שעשה לושתי (וחמתו בערה בו מאז – רק עתה שככה)

❖ ליהודים היתה אורה ושמחה וששון ויקר. אמר רב יהודה: אורה זו תורה וכן הוא אומר: כי נר מצוה ותורה אור שהמן גזר שלא ילמדו תורה ובטלה גזירתו, שמחה זה יום טוב וכן הוא אומר ושמחת בהגך ששון זו מילה וכן

הוא אומר שש אנכי על אמרתך, ויקר אלו תפילין וכן הוא אומר וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך, ותניא רבי אליעזר הגדול אומר: אלו תפילין שבראש, שבזמן שישראל ראויים לך, התפילין שבראשם מטילים מורא על אומות העולם.

❖ ואת פרשנדתא וגו' עשרת בני המן, אמר רב אדא דמן יפו: עשרת בני המן ועשרת צריך לאומרם בנשימה אחת, מה הטעם? כולם הוציאו נשמתם כאחד.

❖ אמר רבי יוחנן: וי"ו של ויזתא צריך למותחה בזקיפה כלו' להאריכה, עד שתהא ארוכה כמו קורת עץ ארוכה שרב החובל משתמש בה במים רדודים כדי להרחיק את הספינה מאבנים ומכשולים, מה הטעם? כי כל בני המן בתליה אחת ועל עץ אחד נתלו, לפי הסדר שכתוב במגילה, וויזתא נתלה אחרון ואות וי"ו ארוכה שלו מרמזת על עץ ארוך זה.

❖ אמר רבי חנינא בר פפא: דרש רבי שילא איש כפר תמרתא: כל השירות כולן נכתבות אריה על גבי לבינה ולבינה על גבי אריה חוץ משירה זו ומלכי כנען שאריה על גבי אריה ולבינה על גבי לבינה, כלומר: בכל שירה כתבו מילים באמצע והשורה אחר כך לא כתבו באמצע אלא רק מהצדדים ובשורה אחריה שוב באמצע וכן הלאה ואילו בעשרת בני המן ובמלכו כנען כותבים אותם בשורות בצדי הדף ולא באמצע, מה הטעם? שלא תהא תקומה למפלתן, שבשירות שנכתבות לישועת ישראל יש רווחים כדי לרמז על רווח והצלה שיש ליהודים ואילו אצל הרשעים אין להם רווח כדי לרמז שאין להם תקומה.

❖ ויאמר המלך לאסתר המלכה בשושן הבירה הרגו היהודים, בתחילת הפסוק נראה שהתחיל מדבר בכעס על כך שהיהודים הרגו וסיים דבריו בכך שאמר שימלא את בקשת אסתר אמר רבי אבהו: מלמד שבא מלאך וסטרו על פיו וכך הוכרח לשנות דברי כעס לדברי פיוס.

- ❖ ובבאה לפני המלך אמר עם הספר, וקשה מדוע כתוב אמר ולא אמרה אמר רב נחמן: אמרה לו אסתר לאחשורוש יאמר בפה מה שכתוב בספר, שהמלך יאמר בפיו כדי לחזק את הדברים לפני השרים.
- ❖ דברי שלום ואמת. אמר רבי תנחום ויש אומרים אמר רב אסי: מלמד שצריכה המגילה שרטוט כאמיתה של תורה כמו בספר תורה.
- ❖ ומאמר אסתר קים. האם רק מאמר אסתר עזר שיעשה נס פורים ואילו דברי הצומות לא הועילו? אמר רבי יוחנן: דברי הצומות ומאמר אסתר קיים דברי הפרים האלה, ששניהם גם יחד גרמו לנס.
- ❖ כי מרדכי היהודי משנה למלך אחשורוש וגדול ליהודים ורצוי לרוב אחיו. מפני מה כתוב לרב אחיו? להדגיש שלא כל אחד, מלמד שפירשו ממנו מקצת סנהדרין, כי מחמת קירבה למלכות הוצרך להיבטל מתלמוד תורה.
- ❖ אמר רב יוסף: גדול תלמוד תורה יותר מהצלת נפשות שבתחילה מנה הכתוב את מרדכי אחרי ארבעה חכמים ולבסוף נכתב אחרי חמישה, בתחילה כתוב: אשר באו עם זרבבל: ישוע, נחמיה, שריה, רעליה, ובסוף כתוב: הבאים עם זרובבל: ישוע, נחמיה, עזריה, רעמיה, נחמני, מרדכי בלשן.
- ❖ אמר רב ואיתמא רב שמואל בר מרתא: גדול תלמוד תורה יותר מכבוד אב ואם שכל אותן שנים שהיה יעקב אבינו בבית עבר לא נענש.
- ❖ מנין שהמגילה אינה נקראת בעל פה? אמר רבא: לומדים גזירה שוה מזכירה, כתוב כאן והימים האלה נזכרים ונעשים וכתוב אצל עמלק כתב זאת זכרון בספר כשם שאצל עמלק מדובר בזכרון בספר אף כאן בספר.
- ❖ המגילה צריכה להכתב בכתב אשורית דווקא כי כתוב ככתבם וכלשונם – וככתבם זה אשורית.

- ❖ ומנין שצריכה המגילה להכתב על קלף ובדיו? מגזירה שוה וכתביה, כתוב כאן ותכתב אסתר המלכה וכתוב בירמיהו ויאמר להם ברוך מפיו יקרא אלי את כל הדברים האלה ואני כתב על הספר בדיו, וכשם ששם מדובר בכתביה על ספר בדיו אף במגילה זה דווקא בספר ובדיו.
- ❖ על כן היהודים הפרזים היושבים בערי הפרזות, מדוע צריך להיות כתוב שוב את המילים היושבים בערי הפרזות? ללמדך שפרוז בן יומו נקרא פרוז לענין מקרא מגילה.
- ❖ מהיכן קורא אדם את המגילה ויוצא ידי חובתו? רבי מאיר אומר: כולה, רבי יהודה אומר: מאיש יהודי ורבי יוסי אומר: מאחר הדברים האלה, תנא רבי שמעון בן יוחאי אומר: מבלילה ההוא.
- ❖ אמר רבי יוחנן: וכולן מקרא אחד דרשו – כולם מפסוק אחד למדו את שיטתם שנאמר ותכתב אסתר המלכה... ומרדכי היהודי את כל תקף, על איזה תוקף מדובר? לפי רבי מאיר שצריך לקרוא הכל מפני שמדובר על תוקפו של אחשורוש לפי רבי יהודה שדי לקרוא מאיש יהודי כיוון שהכוונה לתוקפו של מרדכי, ולפי רבי יוסי מספיק לקרוא מאחר הדברים האלה כיוון שהכוונה לתוקפו של המן ולפי רשב"י שכדי לצאת ידי חובה מספיק לקרוא מבלילה ההוא כיוון שהכוונה לתוקפו של נס שהתחיל בעיקרו מכאן.
- ❖ רב הונא אמר שהמקור לדין הוא מהפסוק ומה ראו על ככה ומה הגיע אליהם, לרבי מאיר שסובר כולה, לומד כך: מה ראה אחשורוש שנשתמש בכלים של בית המקדש? על ככה משום שחישב שמלאו שבעים שנה ועדיין לא נגאלו ישראל ומה הגיע אליהם כתוצאה מכך? שהרג את ושתי. רבי יהודה שסובר מאיש יהודי לומד כך: מה ראה מרדכי שהתגרה בהמן? על ככה – שעשה המן עצמו לעבודה זרה, ומה הגיע אליהם כתוצאה מכך? שנעשה להם נס, ורבי יוסי שסובר מאחר הדברים האלה לומד כך:

מה ראה המן שנתקנא ביהודים לכלותם? על ככה משום דמרדכי לא יכרע ולא ישתחוה, ומה הגיע אליהם כתוצאה מכך? ותלו אותו ואת בניו על העץ, ורשב"י שסובר בלילה ההוא למד כך: מה ראה אחשורוש להביא את ספר הזכרונות? על ככה שהזמינה אסתר את המן אל המשתה. ומה הגיע אליהם כתוצאה מכך? שנעשה נס ליהודים.

❖ אמר רבי חלבו, אמר רב חמא בר גוריא אמר רב: הלכה כדברי האומר כולה ואפילו למ"ד מאיש יהודי צריכה שתהא כתובה כולה.

❖ ואמר רבי חלבו אמר רב חמא בר גוריא אמר רב: מגילה נקראת פעם ספר ופעם אגרת נקראת ספר שאם תפר את היריעות בחוטי פשתן – פסולה כספר תורה שצריך תפירה בגידים של בהמה או חיה טהורה, ונקראת אגרת שאם הטיל בה שלשה חוטי גידין כשרה ולא צריך לתפור את כל אורך היריעות כספר תורה שתופרים הכל מלבד מקום מועט למעלה ולמטה. אמר רב נחמן: ובלבד שיהיו משולשין, שהרווחים בין התפרים יהיו שווים.

❖ ואמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: מה פירוש הפסוק: ועליהם ככל הדברים אשר דבר ה' עמכם בהר? מלמד שהראהו הקדוש ברוך הוא למשה דקדוקי תורה ודקדוקי סופרים ומה שהסופרים עתידין לחדש. ומהו הדבר שסופרים עתידין לחדש? מקרא מגילה.

❖ אמר רבי יהושע בן לוי: חייב אדם לקרות את המגילה בלילה ולשנותה ביום, ולאחר שעלה עמוד השחר אפשר לקרוא את הקריאה השניה של היום, ומנין לנו שהקריאה היא דווקא ביום? דאמר קרא: והימים האלה נזכרים ונעשים – דווקא בימים.

❖ מה הטעם שבתורה אחד קורא ואחד מתרגם ואין אחד קורא ושנים מתרגמים, ובהלל ובמגילה אפשר שאחד קורא ושנים מתרגמים? מפני

שכל הטעם שאין שני שנים מתרגמים מפני שתרי קלי לא משתמעו אבל מגילה והלל שחביבה קריאתם נותנים הציבור דעתם היטב וגם שני קולות נשמעים.

❖ מה מברך לפני קריאת המגילה? רב ששת מהעיר קטרוזיא הזדמן לפני רב אשי וברך מנ"ח - מגילה, ניסים, שהחיינו.

ומה מברך לאחריה? ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם הרב את ריבנו, והזן את דיננו והנוקם את נקמתנו והנפרע לנו מצרינו והמשלם גמול לכל אויבי נפשנו ברוך אתה ה' הנפרע לישראל מכל צריהם ומוסיף רבא: האל המושיע.